

Juliusz St. SYNOWIEC OFMConv., *Gatunki literackie w Starym Testamencie*, Kraków 2003, ss. 490.

Nakładem krakowskiego wydawnictwa Ojców Franciszkanów – Bratni Zew ukazała się ostatnio praca znanego biblisty O. Juliusza Synowca pt: *Gatunki literackie w Starym Testamencie*. Od wielu lat książki O. Synowca są dość powszechnie wykorzystywane w toku studiów teologicznych jako podręczniki, pomocne przy poznawaniu Pisma Świętego Starego Testamentu. Są one cenione zwłaszcza ze względu na połączenie szerokiego zakresu omawianych zagadnień z czytelną, przejrzystą strukturą formalną. Omawiana publikacja pomimo, że niewątpliwie posiada powyższe zalety, stanowi jednak pewne *novum* w twórczości Autora. Otóż jego dotychczasowe książki (może z wyjątkiem pracy *Prawda Pisma Świętego*, Kraków 2001) są komentarzami do poszczególnych ksiąg biblijnych (np. *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, Kraków 1996), bądź części *Tanach* (np. *Prorocy Izraela, ich pisma i nauka*, Kraków 1999). Książka *Gatunki literackie w Starym Testamencie* jest pracą innego rodzaju, gdyż zawiera przekrojowe ujęcie tematu, nie zawężone do jednej księgi, czy grupy ksiąg.

Zagadnienie gatunków literackich w odniesieniu do Biblii jest trudne do przecenienia. Impuls, którym był słynny fragment (punkt 12.) konstytucji Soboru Watykańskiego II *Dei Verbum*, spowodował wielki wzrost zainteresowania formą Pisma Świętego, której rzetelne poznanie może ułatwić, a w niektórych przypadkach wręcz umożliwić, dotarcie do treści Słowa Bożego. Obecnie trudno wyobrazić sobie przeprowadzenie na jakimkolwiek poziomie egzegzy biblijnej bez analizy formalnej gatunku literackiego, w którym dany fragment został przekazany.

Wobec tak istotnej roli zagadnień literackich w Piśmie Świętym zaskakujący jest fakt, że polska bibliografia przedmiotu przedstawia się tak skromnie. Informacje na ten temat znaleźć mogliśmy dotychczas jedynie w postaci artykułów w czasopismach teologicznych, bądź fragmentów większych opracowań zawierających także inne rozważania dotyczące Biblii. Teraz otrzymujemy monografię, która niewątpliwie przez długie lata będzie traktowana w naszym kraju jako podstawowe opracowanie.

Dzieło *Gatunki literackie w Starym Testamencie* składa się z pięciu rozdziałów, oraz Wprowadzenia i Zakończenia. Wprowadzenie nie jest tylko ogólnym wstępem do zawartych w pracy treści. Jest to raczej zwięzłe, ale nie pobieżne, poparte przykładami, wyjaśnienie celu studiów nad gatunkami literackimi w Piśmie Świętym, a w szczególności w Starym Testamencie. Kolejne rozdziały traktują o poszczególnych gatunkach i ich odmianach (podgatunkach): Pieśni, Wypowiedzi, Opowiadania, Prawa i Pisma historiograficzne. Zakończenie zawiera przede wszystkim pięciopunktowe podsumowanie głównych rozdziałów pracy.

Podstawową zaletą dzieła O. Synowca jest jego wnikliwość i konsekwencja w prezentowaniu poszczególnych zagadnień. Temat pracy został przedstawiony w sposób wyczerpujący. Dzieło jest obszerne, zawiera nie tylko charakterystykę poszczególnych gatunków literackich, lecz także liczne przykłady ich występowania w Starym Testamencie.

Kolejną pozytywną cechą omawianego dzieła jest typowa dla Autora systematyczność, wyrażająca się m.in. w klarownej strukturze książki. Zastosowano „dwupiętrową” numerację rozdziałów (np. 3.15), jednak z nieznanymi przyczynami Autor nie zdecydował się na dodanie trzeciego poziomu numeracji, co powoduje, że w ramach podrozdziałów znów spotykamy numerację jednocyfrową.

Inną, niewątpliwą zaletą książki O. Synowca jest to, że ukazuje biblijne gatunki literackie w szerszym kontekście kulturowym, sięgając także do dzieł pozabiblijnych, zwłaszcza powstałych wśród ludów będących sąsiadami starożytnego Izraela. Autor nie tylko wspomina o tych utworach, ale także je cytuje pozwalając czytelnikowi na dokonanie samodzielnych porównań z tekstami biblijnymi.

Trudno znaleźć minusy prezentowanej publikacji. Być może jednym z nich jest niezbyt precyzyjnie przewidziany odbiorca książki. Sam Autor pisze wprawdzie we Wstępie, że dzieło przeznaczone jest szczególnie dla studentów teologii, jednak nasuwają się wątpliwości, czy wielu studentów będzie chciało wykorzystać tę bardzo szczegółową i dogłębną wiedzę, którą Autor zawarł w swojej pracy. Można jednak przyjąć, że sięgną po tę publikację studenci szczególnie zainteresowani Pismem Świętym, a także inni czytelnicy Biblii, którzy dzięki wiedzy z zakresu biblijnych gatunków literackich w dojrzalszy sposób spojrzą na Stary Testament. Wydaje się, że książka O. Synowca pozostaje pomimo swej szczegółowości podręcznikiem i przeznaczona jest raczej do korzystania, niż do czytania w sposób ciągły.

Nieco mieszane odczucia może wzbudzać indeks wieńczący pracę. Przyczyną tego jest dokonany przez Autora wybór tzw. indeksu analitycznego. Ten typ skorowidza ma zarówno swoich zwolenników jak i przeciwników. Zaletą jest łatwiejsze poszukiwanie, gdyż zamiast kilku indeksów umieszczony jest tylko jeden. Jednak przeciwnicy takiego rozwiązania utrzymują, że tradycyjne indeksy zawierające określone kategorie (np. imiona, miejsca) pozwalają łatwiej zorientować się w zakresie poruszanych zagadnień. Bardzo przydatny i mniej kontrowersyjny jest natomiast wykaz tekstów biblijnych i apokryficznych wzmiankowanych w pracy. Jedyną wątpliwość, która nasuwa się w odniesieniu do tego spisu, dotyczy zastosowanego sposobu ułożenia ksiąg. Otóż Autor uporządkował je alfabetycznie, nie oddzielając nawet ksiąg biblijnych od apokryfów. Wydaje się, że zainteresowany Biblią czytelnik jest w stanie odnaleźć księgę w miejscu, gdzie umieściła ją chrześcijańska Tradycja, lecz oczywiście nie można zastosowania przez Autora takiego ułatwienia traktować jako mankamentu książki.

Inną drobną trudnością w lekturze dzieła jest przyjęta i konsekwentnie stosowana przez Autora metoda ujmowania tytułów w cudzysłowach. Jest to sposób rzadko praktykowany choć oczywiście nie można nazwać go błędnym. Może jednak odwracać uwagę czytelnika od treści, zwłaszcza gdy jest stosowany przy podawaniu takich tytułów jak: *Biblia*, *Stary Testament* czy *Septuaginta*. Można by nieco przekornie postawić pytanie: dlaczego Autor postąpił wbrew tej zasadzie nie dodając cudzysłowu przy słowach *Stary Testament* w tytule książki.

Te drobne mankamenty nie umniejszają oczywiście wielkiej przydatności dzieła O. Synowca. Otrzymaliśmy monografię zagadnienia, która z pewnością będzie cenną pomocą w lekturze Biblii, a w przyszłości stanowić będzie punkt odniesienia dla dalszych badań nad przedstawionymi zagadnieniami.